

Svar til Kulturministeriet om Rigsarkivets tyverisag

30. oktober 2019

Her jysk
men fader

Indhold

1. Indledning	3
2. Baggrunden for daværende rigsarkivars udtalelse af 17. maj 2013 om omfanget af mangler.....	6
3. Baggrunden for daværende rigsarkivars udtalelse af 21. februar 2014 og Rigsarkivets opfølgning	8
4. Rigsarkivets kommunikation med Københavns Politi om Martin Q. Magnussens ageren	9
5. Informationsudveksling mellem politi og Rigsarkivet med henblik på yderligere konfiskation	9
5.1 Rigsarkivets bistand til politiets arbejde.....	10
5.2 Rigsarkivets muligheder for at bringe det stjålne tilbage og tiltag for at afdække yderligere manglende dokumenter	11
6. Rigsarkivets identifikation af brugere før etablering af sikker, digital identifikation	13
7. Rigsarkivets sikringsniveau	13
8. Rigsarkivets håndtering af Kodex VII om – centrale pligter for embedsmænd.....	14
8.1 Det samlede sagsforløb i forhold til Kodex VII	15
8.2 Generel vurdering af Rigsarkivet i forhold til Kodex VII	15

1. Indledning

Tyverisagen i Rigsarkivet 2009-12 vedrører tyveri af dokumenter fra retsopgøret efter 2. verdenskrig. Rigsarkivet modtog den 28. september 2012 en henvendelse fra arkivbruger Martin Q. Magnussen, som var øjenvidne til mistanke om tyveri. Rigsarkivet anmeldte sagen til København Politi 3. oktober 2012, og samtidig igangsatte Rigsarkivet et større arbejde med at højne sikkerheden på Rigsarkivets læsesale. I forbindelse med efterforskningen af sagen konfiskerede politiet en række dokumenter fra to mistænkte personer. Som led i forberedelse af retssagen mod de to anklagede havde Rigsarkivet til opgave at dokumentere, at 1) de konfiskerede dokumenter rent faktisk hørte til i Rigsarkivet, og 2) at de var blevet stjålet. I maj 2013 faldt der dom i sagen, og de konfiskerede dokumenter blev afleveret tilbage til Rigsarkivet og herefter lagt ind i de sager, de stammede fra. Det arbejde blev afsluttet i 2014.

I forbindelse med at dokumenterne blev lagt tilbage, kunne man se i de sager, dokumenterne stammede fra, at der manglede flere dokumenter, og at der var en sandsynlighed for, at nogle af dem manglede på grund af tyveri. Derfor lavede man i 2014-15 en stikprøveundersøgelse for at finde ud af, hvor mange flere dokumenter, der kunne være stjålet. Stikprøveundersøgelsen gjorde, at Rigsarkivet genanmeldte sagen til politiet, som dog henlagde den igen. Stikprøveundersøgelsen betød også, at man besluttede at lave en totalgennemgang af sagerne, for at få et så godt overblik som muligt over, hvor mange yderligere dokumenter der manglede pga. tyveri. Totalgennemgangen blev afsluttet i 2018.

Nedenfor er udarbejdet en detaljeret kronologisk oversigt over forløbet fra 2012-19 som ramme for besvarelse af Kulturministeriets spørgsmål. Desuden vises nedenfor en faktaboks med centrale begreber som hjælp til forståelse af besvarelsene.

Til baggrund er det desuden vigtigt at være opmærksom på, at der i mange af Rigsarkivets papirsager formentlig vil mangle dokumenter, og at årsagerne til manglende dokumenter kan være svære at fastslå. Dokumenter kan mangle, fordi myndighederne gennem tiden har afleveret sager, hvor der allerede på afleveringstidspunktet har manglet dokumenter – dvs. at dokumentet aldrig har været i den sag, der blev afleveret til arkivet. Dokumenter kan også fejlagtigt være blevet lagt i en anden sag, de kan slet og ret være blevet væk, eller de kan være blevet stjålet fx i forbindelse med, at de har været udleveret til brugere på læsesalene. Det kan derfor være svært at fastslå, både at et dokument mangler og årsagen hertil. Grundlæggende er manglende dokumenter i arkiver ikke usædvanligt.

Faktaboks

Arkivpakke: I Rigsarkivet opbevares alt papirmateriale i såkaldte arkivpakker. En arkivpakke kan indeholde en eller flere sager. Omvendt kan nogle sager være så omfattende, at de fylder mere end en arkivpakke.

Sag: En sag er en samling af dokumenter, som stammer fra f.eks. en retssag eller en administrativ sag fra en statslig eller kommunal myndighed (eksempelvis en børnesag om anbringelse). Sager har meget forskellig karakter. Nogle er velordnede med komplette lister over de dokumenter, der indgår i sagen. Andre er meget rodede, har ingen liste over dokumenter i sagen og indeholder måske dokumenter, der ikke hører til sagen, ligesom der kan være dokumenter, der mangler.

Dokument: Dokumenter er de papirer/bilag, der indgår i en sag jf. ovenfor. Et dokument kan være en enkelt side eller bestå af mange sider. Rigsarkivet har ikke en registrering på dokumentniveau men alene på sagsniveau. Dvs. at man i Rigsarkivet har registreret, hvilke sager man har, men ikke hvilke dokumenter der indgår i hver enkelt sag. I nogle af sagerne ligger der dog som nævnt en dokumentliste.

Kronologisk gennemgang 2012-2019

Nedenfor følger en detaljeret kronologisk gennemgang af de handlinger, udtalelser, tiltag mv., der har fundet sted undervejs i tyverisagen i perioden 2012-2019. Den kronologiske oversigt er ikke udtømmende, det skal understreges, at det er tale om et meget langt sagsforløb og et omfattende materiale, og ikke alle beslutninger og handlinger er præcist dokumenteret.

28. september 2012: Rigsarkivet modtager henvendelse fra Martin Q. Magnussen om mistanke om tyveri.

Oktober 2012: Rigsarkivet gennemfører midlertidige sikringsforanstaltninger på læsesale.

1. oktober 2012: Møde mellem Rigsarkivet og Martin Q. Magnussen om tyverimistanken. Der afholdes herefter yderligere et par møder i løbet af 2012.

3. oktober 2012: Rigsarkivet politianmelder tyveri af dokumenter fra Rigsarkivet til Københavns Politi.

4. oktober 2012: Rigsarkivet orienterer skriftligt departementet om status på tyverisagen. Forud har Rigsarkivet mundtligt orientering om tyveriet.

24. oktober 2012: Rigsarkivet bistår Københavns Politi med ransagning af adresser i København.

November 2012 – januar 2013: Rigsarkivet bistår Københavns Politi med udarbejdelse af kosterliste (liste over de dokumenter der blev konfiskeret i forbindelse med politiets ransagninger) og øvrige undersøgelser til opbygning af anklageskrift.

Efteråret 2012 – januar 2013: Rigsarkivet tilbageleverer et mindre antal dokumenter til en af de anklagede, da Rigsarkivets medarbejdere ikke kunne tilknytte disse til en sag i Rigsarkivet eller i øvrigt konstatere, at det var offentlig ejendom.

Februar – marts 2013: Opfølgende koordinering mellem Københavns Politi og Rigsarkivet, herunder identifikation af relevante vidner.

7. maj 2013: Rigsarkivet afleverer redegørelse til Kulturministeriet om sikringsforhold i arkivets læsesale.

17. maj 2013: Retsmøde og domfældelse.

8. august 2013: Rigsarkivet får de konfiskerede dokumenter retur fra Københavns Politi. Arbejdet med tilbagelægning af dokumenterne begynder i efteråret 2013 og afsluttes primo 2014 dog med undtagelse af de dokumenter, hvor tilhørsforholdet er vanskeligt at bestemme. Arbejdet med disse forsætter til medio 2014.

August 2013: Rigsarkivet udleverer dokumenter (12 koster) til en af de dømtes advokat. Dokumenterne var blevet konfiskeret i forbindelse med politiets ransagninger, men Rigsarkivet vurderede, at de ikke stammede fra Rigsarkivet eller i øvrigt var offentlig ejendom.

3. september 2013: Rigsarkivet indfører permanente, skærpede sikringsforanstaltninger på læsesalene.

15. januar 2014: Rigsarkivet fremsender notat til Kulturministeriets Sikringsudvalg om status over implementering af sikringstiltag.

21. februar 2014: Rigsarkivet anmelder til Nordjyllands Politi tyveri af dokumenter fra Rigsarkivet på baggrund af artikel i Weekendavisen 21. februar 2014. I forbindelse med artiklen afleverede journalist ved Weekendavisen, Poul Pilgaard Johnsen, 86 stjålede dokumenter fra Bovruparkivet.

April 2014: Dialog med Kulturministeriets Sikringsudvalg/Kulturministeriets Departement om igangsættelse af stikprøveundersøgelse med det formål at få viden om omfanget af manglende dokumenter i sagerne fra Retsopgøret. Stikprøveundersøgelsen blev igangsat ultimo 2014 og afsluttet primo 2015. Stikprøveundersøgelsen viste, at der manglede dokumenter som følge af tyveri i mellem 2,9 % og 8,6 % af sagerne.

18. juni 2014: Nordjyllands Politi henlægger efter dialog med Rigsarkivet sagen vedr. Bovruparkivet, da anklagemyndigheden vurderer, at der, selv hvis efterforskningen fortsætter, ikke kan rejses sigtelse.

30. januar 2015: Rapport om stikprøveundersøgelsen afleveres til Kulturministeriets Sikringsudvalg.

6. februar 2015: På baggrund af resultaterne fra Rigsarkivets stikprøveundersøgelse i 2014-15 vedr. yderligere manglende dokumenter fra Retsopgøret genanmelder Rigsarkivet sagen til Københavns Politi.

April-maj 2015: Dialog med Kulturministeriets Sikringsudvalg/Kulturministeriets Departement om igangsættelse af totalgennemgang af sagerne for yderligere kvalificering af omfanget af manglende dokumenter og digitalisering af de omfattede sager. Projektet igangsættes primo 2016 og afsluttes ultimo 2018.

23. april 2015: Københavns Politi meddeler, at de ikke "agter at påbegynde yderligere efterforskning, da der er ringe udsigt til, at den vil opnå resultater. Fremkommer der nye spor i sagen, kan den genoptages."

November 2015: Kulturministeriet bevilger 4,8 mio. kr. til en fuld mangelgennemgang og digitalisering.

December 2015: Ny sikringsplan for Rigsarkivet træder i kraft. Denne omfatter bl.a. sikringspolitik og en ny sikringsorganisation.

Maj 2016: Der indføres digital registrering af brugere med anvendelse af sundhedskort og billed-ID på alle læsesale.

31. august 2016: Rigsarkivet anmelder til Københavns Politi tyveri af dokumenter fra sagen mod Laurits Emil Andersen. Anmeldelsen sker på baggrund af et tip fra Martin Q. Magnussen.

31. august 2016: Syd- og Sønderjyllands Politi kontakter Rigsarkivet om Martin Q. Magnussens anmeldelse af salg af dokumenter. Politiet beder en sekretær lægge besked til rigsarkivaren om at ringe tilbage. Det kan ikke dokumenteres, at der efterfølgende er taget kontakt til politiet.

December 2016: På et for Rigsarkivet ukendt tidspunkt ransager Københavns Politi en adresse i København og konfiskerer (1) 14 dokumenter, herunder 4 breve fra Laurits Emil Rasmussen, som Rigsarkivet formoder blev stjålet i forbindelse med den oprindelige tyverisag, samt (2) 349 genparter af fangejournaler fra Kriminalforsorgen (såkaldte overtallige kopier), som ikke er unika, og som det vurderes ikke er stjålet fra Rigsarkivet, men som i henhold til arkivloven er offentlig ejendom. Rigsarkivet bidrager også i denne sag med udarbejdelse af kosterliste (liste over de dokumenter der blev konfiskeret ved politiets ransagning).

Februar 2017: Rigsarkivet kontaktes af Syd- og Sønderjyllands Politi. Sagen omhandler salg af breve fra Laurits Emil Andersen af Kim Dorph Vinther. Rigsarkivet konstaterede herefter, at det drejer sig om de samme dokumenter, som før december 2016 er konfiskeret af Københavns Politi (se ovenfor). Rigsarkivet beder Københavns Politi om at følge op på sagen i samarbejde med Syd- og Sønderjyllands Politi.

17. marts 2017: Møde med Martin Q. Magnussen om forskellige emner vedrørende tyverisagen.

August 2018: Sagen henlægges af Syd- og Sønderjyllands Politi.

21. december 2018: Rigsarkivet afleverer afsluttende rapport til Kulturministeriets Sikringsudvalg om bl.a. totalgennemgangen af sagerne omfattet af tyverisagen fra 2009-12. Totalgennemgangen viste, at der manglede dokumenter pga. tyveri i mere end 4,6 % af sagerne.

18. september 2019: Møde med Martin Q. Magnussen og Københavns Politi vedr. informationer om ulovlig besiddelse af dokumenter fra Rigsarkivet. Det blev aftalt, at Københavns Politi og Martin Q. Magnussen herefter vil holde et opfølgende møde. Rigsarkivet bidrager herefter efter aftale med politiet.

2. Baggrunden for daværende rigsarkivars udtalelse af 17. maj 2013 om omfanget af mangler

Kulturministeriets spørgsmål:

Kulturministeriet har ikke stillet spørgsmål til dette emne. Rigsarkivet har imidlertid valgt at redegøre for spørgsmålet om baggrunden for rigsarkivarens udtalelse i 2013 om omfanget af mangler, idet spørgsmålet har været rejst i forskellige sammenhænge.

Rigsarkivets svar:

24. oktober 2012 gennemførte Københavns Politi ransagninger og to anholdelser i tyverisagen. Ransagningerne førte til, at et større antal dokumenter blev konfiskeret. Efterfølgende blev yderligere ransagninger gennemført, og flere dokumenter blev konfiskeret. De konfiskerede dokumenter blev opbevaret hos Københavns Politi, Station City.

Rigsarkivet havde i forbindelse med politiets efterforskning og forberedelse af anklageskriftet mod de to sigtede i sagen til opgave 1) at beskrive og udarbejde en liste over de konfiskerede dokumenter og 2) at dokumentere, at de konfiskerede dokumenter rent faktisk hørte til hos Rigsarkivet, hvilke sager de stammede fra, og dernæst at dokumenterne var blevet stjålet. Det arbejde blev gennemført af fire medarbejdere fra Rigsarkivet i perioden 5. november 2012 til 25. januar 2013. Arbejdet mandede ud i en liste over konfiskerede dokumenter indeholdende 1.146 numre (et nummer kan indeholde flere dokumenter) og bidrag til politiets anklageskrift med bevisførelse for, at dokumenterne var blevet stjålet fra Rigsarkivet.

Arbejdet med at bevise, at dokumenterne var stjålet fra Rigsarkivet omfattede kun en mindre del (ca. 20 %) af de konfiskerede dokumenter. Arbejdet foregik på følgende måde:

1. De udvalgte dokumenter blev for hovedpartens vedkommende fotograferet, fordi originalerne blev opbevaret hos politiet.
2. Den relevante arkivpakke med retsopgørssager, hvori et konfiskeret dokument kunne høre til, blev fundet frem.
3. Så blev sagerne i arkivpakken gennemgået for at undersøge, om det var muligt at lokalisere det sted i en sag, hvor det konfiskerede dokument havde siddet.
4. Hvis det blev konstateret, at dokumentet manglede i en sag, blev det noteret, og siderne før og efter det fjernede dokument blev fotograferet.

Den proces blev gentaget for hvert af de dokumenter, der var udvalgt til nærmere undersøgelse. Fordi de konfiskerede dokumenter lå i en helt tilfældig orden, kunne der opstå tilfælde, hvor samme arkivpakke skulle fremfindes flere gange i løbet af processen, hvis flere dokumenter fra samme sag var fjernet. Som led i processen blev der i perioden november 2012 til januar 2013 taget næsten 1.300 fotos af godt 230 sager. Processen førte til, at 26 af sagerne, hvor det på baggrund af fotos var tydeligt, at et dokument manglede som følge af udrivning eller bortskæring, blev valgt ud til politiets anklageskrift.

I forbindelse med ovennævnte proces noterede Rigsarkivets medarbejder, hver gang vedkommende blev opmærksom på, at der manglede mere i en sag, end det dokument man var i gang med at kontrollere. Disse noter var ikke en formaliseret del af processen og tjente ikke et specifikt formål, udover at de kunne lette arbejdet for medarbejderen i tilfælde af, at man længere nede i bunken af konfiskerede dokumenter stødte på det manglende dokument.

Medarbejderens noter har ført til overvejelser om, hvorvidt Rigsarkivet allerede på dette tidspunkt ultimo 2012 var klar over, at betydeligt flere end de konfiskerede dokumenter var stjålet fra Rigsarkivet.

Der blev som nævnt kun gennemgået en mindre del (svarende til ca. 20 %) af de konfiskerede dokumenter. Hvis der manglede flere dokumenter i en sag på grund af tyveri, ville det dokument derfor kunne befinde sig blandt de øvrige 80 % af de konfiskerede dokumenter. Sagt på en anden måde ville en gennemgang af alle de konfiskerede dokumenter potentielt have kunnet udfylde de manglende huller i sagerne, der skyldtes tyveri, og som medarbejderen havde noteret. Men fokus var på dette tidspunkt at hjælpe politiet med at få opbygget anklageskriftet og ikke på, om der eventuelt kunne mangle flere dokumenter end de konfiskerede.

Det var først, da Rigsarkivet efter retssagen i 2013 fik de konfiskerede dokumenter udleveret af politiet, og man gik i gang med at lægge dem på plads i de sager, hvor de hørte til, at man kunne se, at der manglede flere dokumenter. Arbejdet med at lægge dokumenterne tilbage blev færdiggjort i 2014.

3. Baggrunden for daværende rigsarkivars udtalelse af 21. februar 2014 og Rigsarkivets opfølgning

Kulturministeriets spørgsmål:

Det fremgår af Rigsarkivets redegørelse af 27. september 2019, at Rigsarkivet i forbindelse med Rigsarkivarens Asbjørn Hellums udtalelse af 21. februar 2014 ikke var i overensstemmelse med en på det tidspunkt sikker viden i organisationen om, at der var fortsatte mangler i samlingerne.

Kulturministeriet vurderer, at forholdet indebærer, at Rigsarkivet har afgivet en forkert faktisk oplysning.

- *Kulturministeriet skal bede om en uddybende forklaring på, hvordan det kunne ske, at Rigsarkivet udtalte sig ukorrekt, samt hvorfor Rigsarkivet ved en del senere lejligheder og senest i Politiken i forbindelse med offentliggørelsen af Martin Q. Magnussens bog har fastholdt, at Rigsarkivet først efter udtalelserne i 2014 havde sikker viden om de fortsatte mangler.*
- *Hvorfor har Rigsarkivet ikke af egen drift korrigeret offentlighedens og ministeriets indtryk af sagen med en tydelig opfølgende orientering til offentligheden og ministeriet, som én gang for alle slog fast, at man havde udtalt sig fejlagtigt?*

Rigsarkivets svar:

Rigsarkivet har i sin redegørelse af 27. september 2019 redegjort for, at den daværende rigsarkivars udtalelse af 21. februar 2014 ikke var korrekt, da man på det tidspunkt i organisationen var opmærksom på, at der manglede flere dokumenter i de omfattede sager, end dem der var blevet konfiskeret af politiet. Rigsarkivet er derfor enig i, at der på daværende tidspunkt blev afgivet en forkert faktisk oplysning.

Rigsarkivet har forsøgt at få yderligere klarhed over baggrunden for udtalelsen, men det er ikke lykkedes at finde en forklaring herpå. Det skal dog fastslås, at den øverste ledelse burde have taget ansvar for at være oplyst om den aktuelle status i forhold til flere manglende dokumenter.

Rigsarkivet skal for det første stærkt beklage, at udtalelsen af 21. februar 2014 var forkert, og dernæst at udtalelsen ikke efterfølgende blev tydeligt berigtiget og beklaget jf. også afsnit 8.1.

Rigsarkivet oplyste efterfølgende i flere konkrete sammenhænge, at der faktisk manglede flere dokumenter end hidtil oplyst, men uden at man samtidig beklagede udtalelsen fra 21. februar 2014 og tydeligt gjorde opmærksom på, at man havde taget fejl. Det drejer sig om følgende sammenhænge:

- I dialogen med Kulturministeriets Sikringsudvalg den 27. februar 2014 i forbindelse med "Redegørelse om tyveri af 86 dokumenter fra Statens Arkiver" oplyste Rigsarkivet, at "...Statens Arkiver formoder, at der fortsat er stjålne dokumenter i privat besiddelse og i handelsomløb." Som konsekvens af redegørelsen blev der i april 2014 igangsat en stikprøveundersøgelse med det formål at få en bedre indikation af omfanget af mangler.
- Den daværende Kulturminister skrev den 7. april 2014 til Martin Q. Magnussen: "Som tidligere udmeldt kan Statens Arkiver dog ikke udelukke, at der fortsat befinder sig dokumenter ulovligt i privat besiddelse og i handelsomløb...".
- Af besvarelsen på KUU alm. del spm. 38, 2016-17 om tidligere udtalelser fra den daværende rigsarkivar fremgår bl.a.: "Rigsarkivet oplyser, at det er kendt, at ikke alle dokumenter fremkom i forbindelse med tyverisagen i 2012-2013."

Som det fremgår, blev viden om yderligere mangler forholdsvist hurtigt efter udtalelsen af 21. februar 2014 kommunikeret til Kulturministeriets Sikringsudvalg/Kulturministeriets Departement og gentaget i andre sammenhænge efterfølgende. Men der skete ikke samtidig en tydelig tilkendegivelse og beklagelse af, at den tidligere udtalelse var forkert. Rigsarkivet burde i disse sammenhænge dels tydeligt have tilkendegivet, at udtalelsen af 21. februar 2014 var forkert og dels have beklaget dette. Det skete ikke, og det skal Rigsarkivet stærkt beklage. Hvorfor det ikke er sket, er det ikke lykkedes at finde en forklaring på. Endelig burde Rigsarkivet også i forbindelse med udtalelsen i Politiken den 18. september 2019 tydeligt have beklaget og berigtiget udtalelsen. Der henvises desuden til afsnit 8.1 om Kodeks VII.

4. Rigsarkivets kommunikation med Københavns Politi om Martin Q. Magnussens ageren

Kulturministeriets spørgsmål:

Rigsarkivet medgiver i redegørelsen af 27. september 2019, at Rigsarkivet i sin kommunikation med Københavns Politi har anvendt formuleringen "afpresningslignende forhold" om Martin Q. Magnussens ageren. Som Kulturministeriet forstår redegørelsen skete det i forbindelse med, at Martin Q. Magnussen ifølge det af Rigsarkivet oplyste ikke ønskede at afgive information om sin viden om ulovlig besiddelse af offentlige dokumenter til politiet, men kun til Rigsarkivet og kun ved et personligt møde. Rigsarkivet har beklaget dette.

Kulturministeriet vurderer, at Rigsarkivet ikke har redegjort for sagligheden i dette udsagn og dermed har beklignet Martin Q. Magnussens person, hvilket er usaglig forvaltning.

- *Kulturministeriet skal bede om en forklaring på, hvordan dette kunne ske, og hvad Rigsarkivet vil gøre for at sikre, at noget lignende ikke sker på ny.*

Rigsarkivets svar:

Rigsarkivet skal stærkt beklage, at der er brugt betegnelsen "afpresningslignende forhold" i henvendelsen til politiet. Rigsarkivet er enig i, at en sådan ageren ikke er saglig eller i overensstemmelse med god forvaltningsskik jf. også afsnit 8.1. Det burde ikke kunne ske, og det er derfor kraftigt indskærpet, at det på ingen måde er en acceptabel adfærd i Rigsarkivet, og det er helt afgørende, at Rigsarkivets dialog med omverdenen altid foregår korrekt, åbent og respektfuldt.

5. Informationsudveksling mellem politi og Rigsarkivet med henblik på yderligere konfiskation

Kulturministeriets spørgsmål:

Rigsarkivet vurderer i redegørelsen af 27. september at det ikke kan udelukkes, at en større informationsudveksling mellem Københavns Politi, Syd- og Sønderjyllands Politi og Rigsarkivet i sagen fra 2016 kunne have bidraget til, at stjalne effekter kunne være blevet konfiskeret.

Kulturministeriet vurderer, at redegørelsen rejser tvivl om, hvorvidt Rigsarkivet har lagt de kræfter i, som sagens alvor tilsiger, for at få de stjalne arkivalier tilbage, jf. bl.a., "blev det i stigende grad klart, at der fortsat var betydelige mangler".

- Kulturministeriet skal bede om, at Rigsarkivet laver en detaljeret, kronologisk gennemgang af, hvad Rigsarkivet har taget af konkrete tiltag internt og eksternt i perioden 2012-2019 for at få gjort mangellisten så komplet som muligt, herunder om/hvordan forekomsten af yderligere stjalne arkivalier løbende har ført til konkrete (i givet fald hvilke) tiltag.
- Hvordan har Rigsarkivet konkret bistået politiets efterforskning, og hvordan vurderer Rigsarkivet potentialerne for et styrket samarbejde med politiet?
- Vurderer Rigsarkivet, at Rigsarkivet kan gøre yderligere – udover det foreslåede i Rigsarkivets redegørelse - i forhold til at bringe stjalne dokumenter tilbage fx via overvågningen af salg af offentligt arkivmateriale? Hvornår og hvordan er retningslinjerne senest ændret?
- Vil Rigsarkivet med det samme tage tiltag til at vurdere, om Rigsarkivet kan tage yderligere tiltag – udover det i redegørelsen foreslåede- for at klarlægge mangler i kompletteringen af listen (internt i Rigsarkivet og eksternt i forhold til at få flere af stjalne arkivalier tilbage på Rigsarkivet)?
- Hvad er Rigsarkivets vurdering af, at en yderligere systematisk gennemgang af materialet ikke "vil klarlægge mangler i et omfang, der kan forsvare så omfattende en ressourceallokering" baseret på?
- Hvad har Rigsarkivet gjort for at sikre, at der ikke sker yderligere fejl i medarbejderes skøn af, hvorvidt der mangler dokumenter forårsaget af tyveri?

Rigsarkivets svar:

5.1 Rigsarkivets bistand til politiets arbejde

For så vidt angår den kronologiske oversigt henvises til afsnit 1.

Medarbejdere fra Rigsarkivet har på forskellige måder bistået politiet i de respektive sager. De har deltaget i forbindelse med politiets ransagninger, identifikation af dokumenter fra Rigsarkivet, udarbejdelse af liste over konfiskerede dokumenter fra politiets ransagninger, overdragelse af tv-overvågning samt identifikation af tyve i besøgsprotokoller, indlånsregistreringer og adgangssager (ansøgninger om adgang til Rigsarkivets materiale). Rigsarkivet har stået til rådighed for politiet i det omfang, politiet har ønsket det, og vejledt og rådgivet når relevant.

Jf. Rigsarkivets redegørelse af 17. september 2019 peger bl.a. sagen fra 2016 vedr. tyveri af dokumenter fra sagen mod Laurits Emil Andersen på, at der ved bedre kommunikation mellem sagens parter (Københavns Politi, Syd- og Sønderjyllands Politi og Rigsarkivet) potentielt havde været mulighed for at konfiskere yderligere stjalne dokumenter fra Rigsarkivets samlinger, end det blev tilfældet.

På den baggrund vurderer Rigsarkivet, at der dels bør fastlægges en klar ramme og struktur for det fremadrettede arbejde med at få flere af de stjalne dokumenter fra tyverisagen 2009-12 tilbage jf. også

afsnit 5.2 nedenfor. Herudover vurderer Rigsarkivet, at det i dialog med Politiet bør overvejes fremadrettet at fastlægge en procedure i forbindelse med eventuelle politianmeldelser i tilsvarende sager, så der sker den nødvendige kommunikation og koordinering mellem sagens parter. Rigsarkivet foreslår, at Kulturministeriets Sikringsudvalg inddrages i den forbindelse, da en sådan procedure kan have relevans for andre af Kulturministeriets institutioner.

5.2 Rigsarkivets muligheder for at bringe det stjålne tilbage og tiltag for at afdække yderligere manglende dokumenter

I forhold til det fremadrettede arbejde ser Rigsarkivet to spor. For det første indsatsen for at få flere stjålne dokumenter retur og for det andet overvejelser om muligheden for yderligere at kvalificere omfanget af manglende dokumenter.

Det er vigtigt at understrege, at de to spor ikke hænger sammen, forstået på den måde at det ikke er afgørende at have en komplet fortegnelse over manglende dokumenter for at kunne få stjålne dokumenter retur til Rigsarkivet. En liste over manglende dokumenter i de sager, der var omfattet af tyveriet i 2009-12, kan dog muligvis bidrage til at få dokumenter returneret jf. mere nedenfor.

Returnering af stjålne dokumenter

Af Rigsarkivets 'Afsluttende rapport til Kulturministeriet og Kulturministeriets Sikringsudvalg om Rigsarkivets retsopgørprojekt' fra december 2018 fremgår at: "Det er svært at lægge en klar strategi for, hvordan i hvert fald dele af de stjålne dokumenter kan bringes tilbage til Rigsarkivet. Rigsarkivet overvåger det åbne marked for handel med offentlige kulturarvgenstande og dokumenter, men det må antages, at hovedparten af handelen med sådanne sker på et lukket marked. Bliver Rigsarkivet opmærksom på, at potentielt stjålne arkivlister er i omløb, meldes dette i udgangspunktet til Politiet."

Det er imidlertid klart, at det er relativt få dokumenter, som på denne baggrund er kommet tilbage til Rigsarkivet. Det giver anledning til en række nye initiativer, jf. også redegørelse af 27. september 2019. Grundlæggende er der som nævnt ovenfor brug for at få fastlagt og aftalt en klar ramme og struktur omkring det fremadrettede arbejde med at få returneret stjålne dokumenter. Heri kan en række konkrete initiativer indgå:

- Drøftelse med Justitsministeriet og Kulturministeriet om muligheder for en frit-lejde-ordning for tilbagelevering af stjålne dokumenter fra samlingerne.
- Dialog med politiet om mulighederne for og effekten af at offentliggøre liste over manglende dokumenter i sin helhed – dog med sløring af følsomme personoplysninger.
- Dialog med politiet om muligheden for at etablere en fast procedure og fremgangsmåde i forbindelse med eventuelle fremtidige politianmeldelser jf. afsnit 5.2 ovenfor.
- Rigsarkivet har i dag retningslinjer for overvågning af markedet for salg af arkivalisk materiale. Retningslinjerne blev senest præciseret i foråret 2019. Rigsarkivet vil bl.a. i dialog med politiet vurdere behovet for at iværksætte yderligere tiltag vedr. overvågning.

Herudover afventer Rigsarkivet den aftalte dialog mellem Martin Q. Magnussen og Københavns Politi om muligheden for fornyet politimæssig efterforskning af sagen, der kan medføre, at yderligere stjålet materiale dukker op. Rigsarkivet bistår i givet fald på alle måder politiets arbejde hermed.

Yderligere kvalificering af listen over manglende dokumenter

Listen over manglende dokumenter fra retsopgørssagerne indeholder et kvalificeret skøn over de dokumenter, der mangler i sagerne. Det lader sig ikke gøre at lave en komplet og dækkende liste over manglende dokumenter, da der som nævnt ikke er registrering på dokumentniveau. Endvidere er listen ikke afgørende for arbejdet med at få stjålne dokumenter tilbage til Rigsarkivet. Uanset om et dokument findes på listen, vil dokumentet blive vurderet ud fra de almindelige principper for, om der er tale om et dokument fra en offentlig myndighed, som hører til i Rigsarkivets samlinger. Det sker, at Rigsarkivet kommer i besiddelse af viden om et eller flere dokumenter fra offentlige myndigheder i privat besiddelse. I disse tilfælde foretages såkaldt vindikation af dokumenterne, som derved føres tilbage til Rigsarkivet. Listen træder ikke i stedet for en sådan konkret vurdering. Listen er derfor ikke et fagligt redskab, men først og fremmest et skøn over mangler til brug for fx et offentligt publikum med interesse for området. Jf. ovenfor kan listen dog, hvis den offentliggøres, muligvis være et værktøj til at højne bevidstheden om stjålne dokumenter i offentligheden.

Det er Rigsarkivets vurdering, at den samlede liste over manglende dokumenter i retsopgørssagerne, der lå klar ved udgangen af 2018, indeholder hovedparten af de dokumenter, hvor det er tydeligt, at de er stjålet, f.eks. fordi de er revet eller skåret ud. Som det også fremgår af den afsluttende rapport af 21. december 2018, kan man ikke i alle tilfælde afgøre, om en mangel skyldes tyveri eller andre forhold, og det vil som nævnt ikke være muligt at lave en komplet oversigt over manglende dokumenter i sagerne.

Det er også Rigsarkivets vurdering, at den ressourceallokering, det vil kræve at gennemgå hele materialet endnu en gang, ikke står mål med det udbytte, der potentielt kan opnås herved jf. også redegørelse af 27. september 2019. Den totale mangलगennemgang fra perioden 2016-2018 blev foretaget af studentermedhjælpere superviseret af en arkivar/projektleder. Arbejdet var omfattende og identifikation af mangler i en række tilfælde skønsbaseret, og der kan derfor i processen være overset mangler i jf. også redegørelse af 27. september 2019. Det er imidlertid fortsat Rigsarkivets vurdering, at arbejdet i dette team var velkvalificeret og metodisk baseret, og at en yderligere gennemgang ved f.eks. udelukkende akademiske medarbejdere kun i meget begrænset omfang vil kunne føre til identifikation af yderligere mangler.

Martin Q. Magnussen angiver i sin bog at have identificeret en række yderligere manglende dokumenter udover Rigsarkivets opgørelse, som skyldes tyveri. Martin Q. Magnussen har tilkendegivet, at han vil fremsende sin dokumentation til Rigsarkivet for de steder, hvor han har fundet flere manglende dokumenter, som Rigsarkivet ikke har noteret i sin gennemgang. Det vil i givet fald hjælpe til en yderligere kvalificering af listen, ligesom tilsvarende oplysninger fra andre med kendskab til dokumenter fra Rigsarkivet i privat besiddelse vil kunne bidrage. Herudover vil Rigsarkivet i forbindelse med digitalt udlån anmode brugere af materialet, herunder egne forskere, om at melde tilbage, såfremt de støder på tydelige mangler. En eventuel ny viden om yderligere mangler vurderes at have begrænset betydning for tilbageførslen af stjålne dokumenter, jf. ovenfor.

6. Rigsarkivets identifikation af brugere før etablering af sikker, digital identifikation

Kulturministeriets spørgsmål:

For så vidt angår sikring fremgår det af redegørelsen, at "Sikker, digital identifikation af brugerne ved anvendelse af sundhedskort og billedidentifikation implementeredes i sin nuværende form i maj 2016".

- *Kulturministeriet skal bede Rigsarkivet oplyse, hvordan identifikationen foregik i perioden fra 1. marts 2014, hvor Rigsarkivet fik hjemmel til visitation, og frem til maj 2016.*

Rigsarkivets svar:

Hovedparten af de 14 sikringstiltag, som Rigsarkivet identificerede i foråret 2013, implementeredes med virkning 3. september 2013. Den lovmæssige hjemmel til visitation, som etableredes fra 1. marts 2014, skal ses som et tillæg til de etablerede sikringssluser, som væsentligt har begrænset brugernes muligheder for at tage materiale ind og ud af læsesalene.

Efter indførelsen af sikringssluserne mv. pr. 3. september 2013 skete registrering af brugerne ved, at brugerne ved ankomst udfyldte et papirskema med angivelse af navn, adresse og ankomsttidspunkt. Som noget nyt indskrev personalet, hvilken plads brugeren blev placeret på; dette af hensyn til tv-overvågningen. Besøgslisterne bevares fortsat af Rigsarkivet. De giver mulighed for at konstatere, hvem der har været på læsesalene en konkret dag, og hvor de har siddet. Tv-optagelser må efter databeskyttelsesreglerne dog kun bevares i 30 dage, hvilket er Rigsarkivets praksis.

Besøgslister på papir blev udfaset i maj 2016 og erstattet af digital registrering ved anvendelse af sundhedskort. Ved brugeroprettelse kræves billedlegitimation, ligesom brugere uden sundhedskort (fortrinsvis udlændinge) skal anvende billedlegitimation (typisk pas eller kørekort). Rigsarkivet forventer at samkøre denne procedure ved etablering af en ny læsesal fælles med Det Kgl. Bibliotek i 2020.

I Rigsarkivets dialog med Kulturministeriets Sikringsudvalg udtrykker sikringsudvalget utålmodighed med implementeringen af identifikation med sundhedskort og billedlegitimation. Rigsarkivet havde gerne set, at identifikation med sikker ID var sket hurtigere, end tilfældet blev, og beklager forsinkelsen.

Rigsarkivet bemærker dog, at Sikringsudvalget i november 2016 noterede sig Rigsarkivets igangværende strukturerede og systematiske arbejde med at højne sikringsniveauet i hele institutionen.

7. Rigsarkivets sikringsniveau

Kulturministeriets spørgsmål:

Rigsarkivet vurderer i redegørelsen, at "sikringsniveauet i dag ligger højt i forhold til de europæiske nationalarkivers sikringsniveau".

- *Kulturministeriet skal bede Rigsarkivet uddybe dette.*

Rigsarkivets svar:

I forbindelse med det stærke fokus efter tyverisagen på styrkelse af Rigsarkivets sikring blev der i 2013 lavet en række studier i sammenlignelige institutioners tilsvarende sikring. Således blev der gennemført studiebesøg på nationalarkiverne i England, Sverige og Norge og besøg på en række landsarkiver i Sverige. Der blev foretaget erfaringsudveksling med sikringspersonale fra hhv. British Library og Det Kgl. Bibliotek, og der blev anvendt international litteratur om emnet. Endelig blev der gennemført en række analyser af såvel bruger- som medarbejderadfærd i Rigsarkivets egne læsesale. Disse studier og analyser var bærende for indstillingerne i Rigsarkivets 'Redegørelse for sikringsforhold i Statens Arkivers læsesale' fra april 2013. De 14 konkrete tiltag var således i høj grad modelleret med inspiration herfra, ikke mindst fra The National Archives i London.

Efterfølgende har Rigsarkivet taget initiativ til en fast sikringsgruppe på tværs af de nordiske nationalarkiver. Her mødes ledere og sikringspersonale fra Finland, Island, Norge, Sverige og Danmark i en toårig turnus og udveksler viden og tiltag på sikringsområdet. Rigsarkivet har således været vært for todagesseminarer i hhv. 2015 og 2019. Rigsarkivet var i 2015 pennefører for en omfattende benchmarkrapport om fysisk sikring i de nordiske nationalarkiver. Denne har siden har været grundlaget for det fællesnordiske sikringsarbejde.

Yderligere kendskab til sikringsniveau i europæiske nationalarkiver kommer fra Rigsarkivets aktiviteter i hhv. EAG (European Archives Group) under EU-Kommissionen og EBNA (European Board of National Archivists). Disse to fora mødes halvårligt, idet møder følger EU-formandsskabet. Møderne giver lejlighed til studiebesøg på læsesale og vurdering af sikringsniveau. Endvidere deltager Rigsarkivet aktivt i CERL (Consortium of European Research Libraries), som holder årlige seminarer om sikkerhed. Dette er et højt kvalificeret forum, som giver Rigsarkivet gode muligheder for at holde sig orienteret om forhold som samlings sikring, tyvetækelighed m.v.

Det er på denne baggrund, at Rigsarkivet vurderer, at Rigsarkivets sikring i dag ligger højt – men ikke højest – i forhold til andre europæiske nationalarkiver. Fx er sikringsniveauet i The National Archives i London fortsat et pænt stykke over det danske niveau med bl.a. bemandet tv-overvågning og runderende sikkerhedspersonale på læsesalen. Sikkerhedsniveauet ved The National Archives kan imidlertid kun delvist bruges i Rigsarkivet. Dels har The National Archives kun én læsesal, mens Rigsarkivet har fire. Dels er der flere brugere på læsesalen i London end på Rigsarkivets fire læsesale tilsammen – og antallet i Danmark er faldende i takt med den øgede digitalisering. Det er Rigsarkivets vurdering, at sikringen i dag i Rigsarkivet har et fornuftigt niveau. Det skal understreges, at det aldrig vil være muligt at sikre sig fuldt ud mod tyveri.

8. Rigsarkivets håndtering af Kodex VII om – centrale pligter for embedsmænd

Kulturministeriets spørgsmål:

Det er Kulturministeriets vurdering, at Rigsarkivets har ageret i modstrid med centrale pligter for embedsmænd i Kodex VII, herunder pligt 6 om åbenhed om fejl:

- *Kulturministeriet skal bede Rigsarkivet om en generel vurdering af, hvor og i hvilket omfang sagens forløb strider mod pligterne i Kodex VII. Rigsarkivet bedes i den forbindelse forholde sig til alle de 7 centrale pligter i Kodexet.*
- *Kulturministeriet skal bede Rigsarkivet redegøre for, hvad Rigsarkivet har gjort for at forankre Kodex VII i organisationen.*
- *Kulturministeriet skal bede Rigsarkivet vurdere om, der er behov for yderligere tiltag for at forankre Kodex VII i alle dele af Rigsarkivets organisation.*

Rigsarkivets svar:

Rigsarkivet har forstået Kulturministeriets spørgsmål sådan, at der ønskes dels en vurdering af, om det samlede sagsforløb omkring tyverisagen er i overensstemmelse med Kodex VII og dels en generel vurdering af Rigsarkivet i forhold til Kodex VII.

8.1 Det samlede sagsforløb i forhold til Kodex VII

Rigsarkivet har gennemgået det samlede sagsforløb, sådan som det har kunnet dokumenteres i journalsystemer, mailsystemer mv. Igen skal det understreges, at det er tale om et meget langt sagsforløb og et omfattende materiale, hvor heller ikke alle beslutninger og handlinger er præcist dokumenteret. Vurderingen af, hvorvidt Rigsarkivets håndtering af tyverisagen i bred forstand er i overensstemmelse med Kodex VII, hviler således på den tilgængelige viden og dokumentation.

Det er Rigsarkivets vurdering, at der i det samlede sagsforløb er to forhold, der ikke er i overensstemmelse med Kodex VII.

For det første er den daværende Rigsarkivars udtalelse af 21. februar 2014 faktisk forkert og derfor ikke i overensstemmelse med sandhedspligten i Kodex VII, idet sandhedspligten indebærer, at man ikke som embedsmand må videregive urigtige oplysninger. Selvom den korrekte oplysning (at ikke alle stjalne dokumenter var kommet retur til Rigsarkivet) forholdsvist kort tid efter blev videregivet, blev det ikke samtidig klart oplyst og beklaget, at den tidligere udtalelse var forkert. Det skete heller ikke i andre sammenhænge, hvor der efterfølgende er blevet kommunikeret om omfanget af manglende dokumenter.

For det andet er udsagnet "afpresningslignende forhold" i forbindelse med kontakten til Politiet jf. afsnit 4 udtryk for usaglig forvaltning, da kravet om saglighed i forvaltningen gælder, også selvom der her ikke er tale om en afgørelse i forvaltningsmæssig forstand, men om en orientering af politiet. Som sådan er forholdet ikke i overensstemmelse med ordlyden i Kodex VII om, at embedsmænd skal holde sig inden for de grundlæggende normer, der gælder for centraladministrationen.

Det er Rigsarkivets vurdering, at der ikke herudover er forhold i sagen, der er i strid med Kodex VII.

8.2 Generel vurdering af Rigsarkivet i forhold til Kodex VII

I september 2015 modtog Rigsarkivet et brev fra Kulturministeriets Departement, hvori Rigsarkivet bliver bedt om at tage Kodex VII op i organisationen og sørge for, at de relevante ledere og medarbejdere sætter sig ind heri. Kodex VII blev herefter sat på dagsordenen for direktionsmøde i Rigsarkivet den 15. september. På forespørgsel fra Kulturministeriets Departement oplyste Rigsarkivet i marts 2018, at der ikke er taget yderligere initiativer i forhold til at udbrede kendskabet til Kodeks VII i Rigsarkivet.

For Rigsarkivet som for alle institutioner i centraladministrationen er det afgørende, at der er bevidsthed om og klarhed over de forpligtelser, der følger med at være embedsmand. Rigsarkivet har det seneste års tid igangsat flere initiativer, der handler om udvikling og professionalisering af Rigsarkivet og Rigsarkivets kultur som offentlig forvaltningsmyndighed, ligesom en række nye initiativer er under planlægning. Disse initiativer er ikke italesat som implementering, konsolidering eller løbende opfølgning på Kodex VII, men sigter ikke desto mindre på at højne kvaliteten af Rigsarkivets ageren som offentlig forvaltningsmyndighed og berører dermed flere af de elementer, der indgår i Kodex VII.

Ny strategi i Rigsarkivet

Rigsarkivet udarbejdede i foråret 2019 en ny strategi, hvis omdrejningspunkt er Rigsarkivets rolle som offentlig forvaltningsmyndighed med fokus på betjening af borgere og samfundet i bred forstand, og som er en del af en sammenhængende offentlig sektor.

Professionel myndighed

Når Rigsarkivet agerer som offentlig myndighed, skal der være styr på de forpligtelser, der følger af bl.a. offentlighedslov og forvaltningslov. Rigsarkivet har som led heri styrket de juridiske kompetencer ved oprettelse af en juridisk enhed, som skal bidrage til at sikre viden om god forvaltningsskik og korrekt administration og i det hele taget stille ekspertise om forvaltningslov og offentlighedslov til rådighed for organisationen.

I relation hertil er Rigsarkivet i gang med at få rammesat et projekt om gennemgang af alle Rigsarkivets vejledninger, instrukser, retningslinjer mv. for at sikre, at disse samlet set er dækkende, at de har den rigtige kvalitet – herunder at de er fagligt og administrativt korrekte – og at de er forankrede og kendte i organisationen. Herudover skal der fastlægges en systematik for løbende vedligeholdelse og revision af disse.

Ledelse- og medarbejderudvikling

Det er afgørende for Rigsarkivet, at ledelsesstrukturen er tydelig, og at der for alle er klarhed over, hvilket ansvar og hvilke opgaver man har i de forskellige ledelseslag. Samtidig er det afgørende, at få skabt større sammenhæng i ledelsen og mellem ledelsen og den øvrige organisation. Det er bl.a. en forudsætning for, at der ageres i overensstemmelse med pligten til ansvar og ledelse i Kodex VII, men også for at der kan ske den nødvendige udvikling af opgavevaretagelsen, og for at der kan være den nødvendige åbenhed om fejl jf. de relevante pligter i Kodex VII. Der er i 2018 gennemført et ledelsesudviklingsforløb, som vil blive videreført i 2020.

Herudover er der for Rigsarkivarens vedkommende desuden udarbejdet et personligt ledelsesgrundlag jf. ledelseskommisionens anbefaling, som bl.a. adresserer behovet for åbenhed om fejl og problemer, men også for behovet for faglighed og viljen til at udvikle og forny jf. de relevante pligter i Kodex VII. Ledelsesgrundlaget er kommunikeret til hele organisationen.

Rigsarkivet er aktuelt i gang med at få etableret et fast introduktionsforløb for nyansatte. Heri vil bl.a. indgå de forpligtelser, der følger som embedsmand herunder som beskrevet i Kodex VII. På samme måde vil Rigsarkivets MUS koncept blive ændret i 2020, og der indføres som noget nyt et særskilt LUS koncept.

Rigsarkivet vil overveje om viden og ageren i overensstemmelse med Kodex VII med fordel kan indarbejdes heri.

Samlet set er vurderingen, at de igangsatte initiativer vil bidrage til udvikling af Rigsarkivet og Rigsarkivets kultur som professionel forvaltningsmyndighed. Rigsarkivet vil herudover i dialog med Kulturministeriets departement vurdere behovet for yderligere initiativer herunder inddrage erfaringer fra andre af Kulturministeriets institutioner og deres arbejde med forankring af og løbende arbejde med Kodex VII.